

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยตกอยู่ในภาวะเดือดร้อน ทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาสังคม ซึ่งนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากสังคมไทยจะให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จนทำให้คนทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ บางคนถึงกับสละจรรยาบรรณในวิชาชีพ นำความรู้ความสามารถของตนไปแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนที่จะเกิดกับคนอื่นในสังคม ขอเพียงให้ตนเองได้รับประโยชน์สูงสุดก็พอ ทุกคนต้องการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง จึงเกิดการแข่งขันกันเพื่อให้ได้เงินตราโดยไม่จำกัดรูปแบบ เช่น การขโมยโกงรวมถึงการฉ้อราษฎร์บังหลวง การดำเนินกิจกรรมนอกกฎหมาย (อาเรียห์ เชื้อเมืองพาน, 2551) ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นปัญหาที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจ จนนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม เช่น ปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาความรุนแรงต่าง ๆ ปัญหาการรับค่านิยมวัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่เหมาะสมของเยาวชนไทย

ปัจจุบันเยาวชนไทยได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างจากอดีต ครอบครัวที่พ่อแม่เลี้ยงดูลูกแบบเอื้ออาทร ให้ความรัก ดูแลลูกและให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่ลูกเพื่อให้ลูกมีโอกาสได้เรียนหนังสือ ทัดเทียมเพื่อน โดยไม่ต้องทำหน้าที่ยื่น ๆ และลูกที่ดี ลูกที่น่ารักคือลูกที่ตั้งอกตั้งใจเรียน เรียนเก่ง ได้เกรดดี และไม่ก่อเรื่องราวให้พ่อแม่ไม่สบายใจ หากพ่อแม่สามารถหาทุกสิ่งทุกอย่างที่ลูกต้องการให้ได้ ก็คงจะไม่ทำให้เกิดปัญหามากมาย แต่ในครอบครัวของเด็กที่ขาดวัตถุบางอย่างแต่ว่าต้องการสิ่งนั้นมาอย่างง่าย ๆ จะทำให้เด็กขาดความยั้งคิด และหลงผิดได้โดยง่าย ๆ ในภาวะบริโภคนิยมซึ่งเต็มไปด้วยสิ่งเร้ามากมายนี้ หากเด็กขาดวุฒิภาวะ ขาดการนับถือตนเองซึ่งจะเห็นว่าเด็กไทยปัจจุบันมีความคิดเปลี่ยนไปจากอดีตมาก เด็กจะตกอยู่ในความเสี่ยงสูงเพราะเขาจะกล้าทำสิ่งผิด ๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของเยาวชนจะให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม ความฟุ้งเฟ้อ มีความต้องการที่ไม่รู้จักพอ ใช้จ่ายเงินเกินความจำเป็น ก็จะทำให้สังคมไทยในอนาคตน่าเป็นห่วง เพราะเยาวชนถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดที่จะพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าในอนาคต

จากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมา ภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญและหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้ อย่างเร่งด่วน ดังเช่นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1(2550-2554) ที่มุ่งเน้นจะ พัฒนาประเทศให้เป็นสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ภายใต้แนวปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง และมียุทธศาสตร์การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยมีจิตใจควบคู่ กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2549)

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริส แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้ ทรงเน้นย้ำเป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคมไทยก็กลายเป็นอุดมการณ์ สำหรับคนทุกชนชั้นในสังคมไทยที่อยากใช้ชีวิตแบบทางสายกลาง รวมทั้งผู้คนในวัยรุ่นหนุ่มสาว เช่นกัน และต่อมาในปี พ.ศ. 2549 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทาน ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงให้กับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไป ในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มา ใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของ คนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกใน คุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลก ภายนอกได้เป็นอย่างดี” (สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์, 2550)

การที่ปรัชญาได้รับการยอมรับทั้งในแง่กรอบความคิดและการปฏิบัติในสังคมไทยเช่นนี้ เป็นเพราะปรัชญานี้มาจากประสบการณ์ที่เป็นจริงของการพัฒนาทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ เพราะ มาจากการกลั่นกรองพระบรมราโชวาทอันมีพื้นฐานจากพระราชกรณียกิจและการดำเนินงาน โครงการหลวง ที่พระองค์ท่านได้ทรงพัฒนาในภูมิสังคมต่าง ๆ ทั่วประเทศ จึงเป็นประสบการณ์ที่ แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญมุ่งให้คนสามารถพึ่งตนเองได้ ปรัชญายังมีหลักทางสายกลาง มีการพัฒนาเป็นขั้นตอน ไม่สุดโต่ง เป็นตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา

ของพุทธศาสนา อันเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ทั้งยังให้หลักการพัฒนาที่เน้นองค์รวม โดยมุ่งความสุขของบุคคล ทั้งด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จึงช่วยให้มีกรอบที่กว้างกว่าในอดีตที่มักจะมีมุมมองภาพโดยแยกส่วน ปรัชญานี้ไม่ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ชี้ว่าให้มีความรู้เท่าทันให้มีความสามารถที่จะรับความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงได้ (สมพร เทพสิทธิ์า, 2550) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประชาชนได้ทุกกลุ่ม เพื่อให้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานความพอเพียงในทุกเรื่อง หากคนในสังคมโดยเฉพาะเยาวชนไทยสามารถปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้จะทำให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และจะนำไปสู่การนำพาประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติต่าง ๆ ได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร และมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับใด อีกทั้งนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา
- 1.2.2 เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา
- 1.2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

1.3 สมมติฐานการวิจัย

- 1.3.1 นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง
- 1.3.2 นักศึกษามีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร แห่ง ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 115,542 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)

1.4.1.2 กลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Yamane อ้างถึงใน สุวิมล ตีรกันันท์, 2548: 177) ซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 420 คน จากนั้นจะทำการเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ซึ่งจะทำการสุ่มนักศึกษา เพื่อให้ได้ตัวแทนของประชากรที่ทำการศึกษา

1.4.1.3 กลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะคัดเลือกนักศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง โดยทำการสนทนาเกี่ยวกับประเด็นพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความคิดเห็นต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมนักศึกษาที่ทำการสนทนากลุ่ม 6 กลุ่ม จากมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้ง 6 แห่ง จำนวน 36 คน

1.3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1.3.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ มหาวิทยาลัย เพศ ชั้นปีที่ศึกษา รายได้ต่อเดือน รายจ่ายต่อเดือน ภูมิฐานะ และความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.3.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาและความคิดเห็นของนักศึกษาในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางใน การดำเนินชีวิต

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความรู้และความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี และเงื่อนไขการตัดสินใจ 2 ประการ คือ ความรู้และคุณธรรม

พฤติกรรมกรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การปฏิบัติตนในเรื่องต่าง ๆ ของนักศึกษาที่แสดงออกถึงการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย

1. ความพอประมาณ ได้แก่ พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินอย่างพอประมาณ การออมเงิน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

2. ความมีเหตุผล ได้แก่ พฤติกรรมการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน การทำงาน การคบเพื่อน

3. การมีภูมิคุ้มกัน ได้แก่ พฤติกรรมเกี่ยวกับการวางแผนการใช้จ่ายเงิน การวางแผนในการทำงาน การวางแผนการเรียนการสอน และพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร และความอดทน

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร 6 แห่ง ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 มหาวิทยาลัยสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินชีวิตของนักศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.6.2 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางนโยบายพัฒนานักศึกษาทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพชีวิตของนักศึกษานับพื้นฐานความพอเพียง